

Tre temaer med betydning for fremtidens biblioteker

Med afsæt i en landsdækkende kortlægning har vi identificeret tre vigtige temaer, som præger biblioteksudviklingen i dag, og som fortsat vil gøre det fremover. Temaerne er Brugerforståelse, Tværgående samarbejder og Publikumsudvikling.

Med afsæt i indsigterne fra en landsdækkende kortlægning af bibliotekernes kompetencebehov har vi identificeret tre centrale temaer, som præger biblioteksudviklingen i dag, og som formentlig også vil have betydning for udvikling af fremtidige kompetencer.

Empirisk grundlag

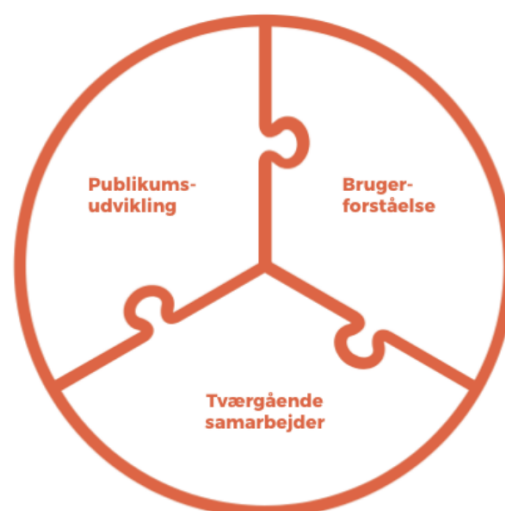
Kortlægningen er baseret på tre spørgeskemaundersøgelser. Der er indsamlet 446 svar fra biblioteksmedarbejdere, 95 svar fra biblioteksledere samt 57 svar fra kulturchefer/kulturdirektører.

Dertil er der gennemført 15 kvalitative interviews med biblioteksmedarbejdere og -ledere, eksperter, kommunalpolitikere og kulturchefer/kulturdirektører. Resultaterne og de tre udvalgte temaer er kvalificeret i samarbejde med biblioteksfaglige eksperter samt en følgegruppe bestående af biblioteksledere, -medarbejdere og kommunale kulturchefer.

De tre temaer er:

1. **Brugerforståelse**
2. **Publikumsudvikling**
3. **Tværgående samarbejder**

OBS! De tre temaer er gensidigt overlappende og har ikke skarpt optrukne grænser. Hvor brugerforståelse kan gå forud for publikumsudvikling, kan tværgående samarbejder for eksempel være en kilde til at opnå brugerforståelse - og vice versa.

De tre temaer er udvalgt på baggrund af en samlet analyse af kortlægningens empiri. Som det fremgår af analysenotatet er resultaterne dog ikke entydige. Der er visser sig nemlig at være stor forskel på, hvad hvordan hhv. medarbejdere, ledere og kulturchefer/direktører opfatter kompetencebehovet.

Denne forskel i perspektiv kan være interessant at iagttage, når man arbejder med kompetenceudvikling lokalt på bibliotekerne. Måske er det relevant at spørge sig selv og hinanden, om man har et fælles sprog og et fælles billede af de væsentligste udfordringer og kompetencebehov på tværs af medarbejdergrupper, ledelse og forvaltning.

Tip! Læs også artiklen “Guide: Skab overblik over organisationens kompetencer”.

I det følgende dykker vi ned i de tre udvalgte temaer, som har vist sig at have gennemgående relevans for folkebibliotekerne i dag, og som derfor også må ventes at få betydning for fremtidens biblioteker.

Brugerforståelse

Brugerforståelse handler ikke alene om at forstå brugernes behov, men også om at få en bedre forståelse for såvel særlige målgrupper som ikke-brugere. I kortlægningen af bibliotekernes kompetencebehov og den efterfølgende analyse har vi nuanceret de kompetencer og opgaver, der kobler sig til dette tema.

Kompetencer inden for dataindsamling og analyse er et vilkår for at kunne opnå bedre brugerforståelse. Dertil kommer evalueringskompetencer, som særligt retter sig mod brugerne og deres oplevelser, mens kompetencer inden for kulturforståelse kan være særdeles relevante for dataindsamling og analyse af særlige målgrupper og ikke-brugere.

“Jeg vil især gerne være bedre til at komme i dialog med borgere med anden etnisk herkomst - her mener jeg ikke almindelig samtale, men at få dem med til forløb, aktiviteter og foredrag.”

- Citat fra biblioteksmedarbejder

Temaet kobler sig også til værtskabskompetencer og borgerinddragelse, da det kræver en god forståelse for mangfoldige borgergrupper for at blive i stand til at sikre målrettet værtskab og vellykket borgerinddragelse for alle.

“Hver gang vi laver et eller andet, skal vi ud og spørge borgerne. Vi skal arbejde mere datadrevet, måske også have viden om de brugergrupper, som vi ikke forstår.”

- Citat fra biblioteksfaglig ekspert

I tillæg til at indsamle ny viden om brugerne handler brugerforståelse også om, at folkebibliotekerne skal være i stand til i højere grad at anvende eksisterende data om såvel

brugere som ikke-brugere. Der findes store mængder data, som kan være relevante for folkebibliotekerne, hvis kompetencerne er til stede til at indsamle og afkode dem.

Kortlægningen af bibliotekernes kompetencebehov viser, at 46% af biblioteksmedarbejderne oplever et eller flere behov for kompetenceudvikling inden for dette tema. Blandt bibliotekslederne er andelen 84%. Forskellen indikerer, at behovet for kompetenceudvikling inden for dette tema er mere udtalt fra et overordnet ledelsesperspektiv end fra et praksisperspektiv - omend næsten halvdelen af medarbejderne udtrykker at have et behov.

Tip! Dyk ned i resultaterne af kortlægningen for yderligere detaljer.

Publikumsudvikling

Temaet publikumsudvikling handler om at gøre folkebiblioteket relevant for flere. Begrebet er lånt fra museumsverdenen og scenekunstens verden, hvor det anvendes strategisk til at opdyrke nye målgrupper. Folkebibliotekets udvikling mod et åbent biblioteksrum med fokus på co-creation understøtter relevansen af dette tema.

“Vi skal blive meget bedre til at overlade rummet til borgerne. For det første skal vi fortælle borgerne om, at de kan bruge biblioteket - og på hvilke måder. Dernæst skal vi være dygtige til at gribe de initiativer, der måtte komme fra borgerne.”

- Citat fra Biblioteksleder

I kortlægningen af bibliotekernes kompetencebehov og den efterfølgende analyse har vi nuanceret de kompetencer og opgaver, der kobler sig til dette tema.

Publikumsudvikling kobler sig både til værtskab, at udvikle fællesskaber samt at understøtte brugen af folkebiblioteket og vejlede borgergrupper med særlige behov.

Værtskab og borgerinddragelse kan ses som et middel til at opnå publikumsudvikling, da folkebiblioteket gennem værtskab og borgerinddragelse (eventuelt uden for bibliotekets egne mure) kan skabe nye kontakter til særlige målgrupper og segmenter.

“Biblioteket skal være relevant for sit lokalområde. Det skal have betydning og give værdi for borgerne. Det sker, når vi husker at have dialog med alle borgerne.”

- Citat fra biblioteksleder

Medarbejderne skal kunne facilitere aktiviteter samt opfange og udvikle borgernes egne initiativer. Publikumsudvikling handler derfor også om at skabe oplevelser, møder og fællesskaber mellem de mange forskellige typer af mennesker, som bruger folkebiblioteket, og dermed sikre folkebibliotekets relevans for de mange.

“Vi oplever, at vores bibliotek er et alternativ til ungdomsklubben. Hvis der mangler et hænge-ud-sted for unge, så har de brugt biblioteket til at mødes. Nogle mener, at de ikke må være her, da det forstyrrer stilheden. Men de må, som alle andre, gerne komme og være her.”

- Citat fra biblioteksmedarbejder

Kortlægningen af bibliotekernes kompetencebehov viser, at 44% af medarbejderne oplever et eller flere behov for kompetenceudvikling inden for dette område. Blandt bibliotekslederne er andelen 87%. Igen viser det sig altså, at behovet for kompetenceudvikling inden for dette tema er mere udtalt fra et overordnet ledelsesperspektiv end fra et praksisperspektiv - omend vi også her ser, at næsten halvdelen af medarbejderne udtrykker at have et behov.

Tværgående samarbejder

Folkebiblioteket samarbejder i stigende grad med mange forskellige institutioner, organisationer og virksomheder. Temaet tværgående samarbejder handler om, at landets folkebiblioteker i stigende grad orienterer sig imod den lokalpolitiske kontekst, som de befinder sig i. De indgår for eksempel aktivt i at løfte aktiviteter inden for sundhed, integration, børn og unge, etc. Det skaber nye samarbejder med aktører uden for bibliotekerne, både på tværs af forvaltninger i kommunerne, men også med andre kulturinstitutioner, organisationer og erhvervsliv.

I kortlægningen af bibliotekernes kompetencebehov og den efterfølgende analyse har vi nuanceret de kompetencer og opgaver, der kobler sig til dette tema.

Tværgående samarbejder dækker over det at kunne samarbejde med andre organisationer, men også at kunne forstå den institutionelle og politiske kontekst, man opererer i som folkebibliotek.

“Vi sidder jo i politisk krydspres som organisation, så det giver mening at udvikle kompetencer på tværs og sammen.”

- Citat fra biblioteksleder

Derudover handler tværgående samarbejdskompetencer om at kunne se potentialer for nye typer af samarbejder. I forlængelse af det, er det vigtigt, at medarbejderne kan identificere bibliotekets værditilbud og formidle de fordele, der er ved at indgå i et samarbejde med biblioteket, til mulige samarbejdspartnere.

“Biblioteket står for 50% af kulturbudgettet i vores kommune. Det er fordi, vi har et bibliotek, der er engageret i alle mulige samarbejder. Og det betyder, at for eksempel foreninger er begyndt at bruge biblioteket, hvilket omvendt leder nogle nye frivillighedskræfter ind i biblioteket.”

- Citat fra kommunalpolitiker

Tværgående samarbejder kobler sig i høj grad til de øvrige områder om brugerforståelse og publikumsudvikling. Både arbejdet med at opnå større viden om borgere og ikke-brugere samt opgaven med at sikre den brede orientering mod hele lokalsamfundet kan hjælpes godt på vej af tværgående samarbejder. Hvis et folkebibliotek for eksempel ønsker at lave en kampagne om kommunalvalg og nærdemokrati målrettet unge, kan det være en oplagt mulighed at gøre dette i samarbejde med aktører, som i forvejen har dialogen med målgruppen - fra skoler, ungdomsskoler og klubber til foreninger, kulturinstitutioner og selvorganiserede ungenetværk (formelle som uformelle).

“Det er vigtigt at forstå sin rolle i en forvaltning, og hvordan man bliver en god samarbejdspartner uden at overtage de andres regimer, for eksempel lærernes,

pædagogernes, socialrådgivernes, jobkonsulenternes.”

- Citat fra kulturchef

Kortlægningen af bibliotekernes kompetencebehov viser, at 17% af medarbejderne oplever et eller flere behov for kompetenceudvikling inden for dette område. Blandt bibliotekslederne er andelen 37%. Blandt kulturchefer/kulturdirektører er andelen oppe på 46%.

Her ser vi igen, at behovet for kompetenceudvikling er mere udtalt set fra et overordnet strategisk perspektiv end fra et praksisperspektiv - hvor andelen af medarbejdere, som udtrykker et konkret behov er lige under en femtedel. Ikke desto mindre er dette tema identificeret som ét af de vigtigste temaer for fremtidens biblioteker blandt gruppen af biblioteksfaglige eksperter, og temaet er også markant repræsenteret i den kvalitative empiri. Der er altså flere elementer i kortlægningen som peger på, at temaet er særdeles relevant for fremtidens biblioteker.

Tip! De konkrete redskaber her på siden er struktureret efter de tre temaer. Bemærk dog, at temaerne er gensidigt overlappende, hvorfor nogle redskaber dækker flere temaer på samme tid.